

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De multiplici virtute Theologica & Morali, infusa & acquisita, ac de variis
ipsarum gradibus. Cap. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

Proff. lib. 3. de vita consempl. c. 1.

2. Reg. 15. 2.

ibid. n. 6.

Cass. col. 4. c. 20.

Ierem. 15. 19.

Prosper: Superbus vult se credi constantem; prodigus, liberalem; auarus, diligentem; temerarius, fortem; inhumanus, parcum; gulosus, humanum; ignauus, quietum; timidus, cautum. Impudentia, fiducia sibi nomen adscribit: procacitas appellationem libertatis ostendit: eloquentiam fingit verboritas, & curiositatis malum sub studij spiritualis colore delitescit.] Sic ille. Habemus autem ad hoc appositissimum sacrarum scripturarum exemplum: Absalom enim stans iuxta introitum portæ ciuitatis, litigantes ad iudicium venientes, seque saluantes resalutabat, & osculabatur eos: auditusque eorum negotiis exclamabat: Videntur mihi sermones vestri boni & iusti; sed non est, qui vos audiat, constitutus à rege.] Quis hic principis affabilitatem & amorem iustitiæ non miretur? Quis non eum virtutis amatorem putaret, quem in tanta maiestate benignitas in pauperes afficiebat, & amor iustitiæ ad compassionem excitabat? At istæ exteriores actiones, quæ videbantur affabilitatis & æquitatis partus, re vera non erant nisi iniustitiæ & ambitionis effectus. Et appetitus dominandi, & voluntas regnum à iusto possessore quin & à patre rapiendi, sermones istos affabiles, & iustitiæ expressiuos ex ore superbissimi adolescentis extorsit. Denique faciebat hoc omni Israel venienti ad iudicium, & sollicitabat corda filiorum Israel.] Vide quàm soleant esse virtutum & vitiorum actiones similes, quas non aliquod externum signum separat, sed sola voluntas interna distinguit.

Hæc autem vitia, quæ virtutes apparent, & cum excidium animæ sunt, quasi animæ munimentum se ingerunt, sollicitiori cura fugienda sunt, quàm illa, quæ palam & sine vilo furo virtutes impugnant. Hostis enim manifestus facilius cadit, quàm occultus, & qui ex insidiis emergit. Vitium autem suam tetram faciem ostentans, hostis est manifestus, quem spiritualis vir cum indignatione repellit: sed vitium virtutis operimento velatum, nisi attentus sit animus, non eludetur, sed eludet. Perniciosiora, inquit Cassianus, & à remedio longinquiora sunt vitia, quæ sub specie virtutum & imagine spiritualium rerum videntur emergere, quàm illa, quæ ex aperto pro carnali voluptate gignuntur. Hæc enim velut palam expositi, ac manifesti languores, & arguuntur committunt, & sanantur: illa verò, dum sub prætextu virtutum teguntur, incurata perdurant, & deceptos quosque periculosius faciunt ac desperatius ægrotare.] Ex his manifestum est, cognitionem virtutis esse difficilem, maximumque animæ detrimentum esse, si vitium esse virtutem cogitemus, & illud pro ista sumamus. Quare hæc sit prima cura volentis in virtute proficere, eam clarè apertèque cognoscere, & diligentissima disquisitione à vitis separare. Cui labori non leuem profectò mercedem promittit Dominus, per Ieremiam dicens: Si separaueris pretiosum à vili, quasi os meum eris.] Nihil enim est vitio vilius, nihil virtute pretiosius. Qui igitur hæc sepauit, & vitium odio, virtutem verò amore dignam prædicauerit, is se ori Domini simile faciet. Nam sic vt Dominus ore suo iustos approbat, & iniquos reprobat, ita & hic virtutem à vitio discernens, bonum laudat, vitiumque condemnat. Quod si n otio virtutis, primum instrumentum acquirenda virtutis est, nostri instituti putamus, breuem aliquam singularium virtutum cognitionem tradere, qua lector, quid quæque virtus sit, & quas actiones habeat, patenter intelligat. Et hoc ipsum est, modum ac rationem huius instrumenti exercendi tradere, virtutum naturas breuiter dilucidèque tractare.

A De multiplici Virtute Theologica, & Morali, infusa, & acquisita: Ac de variis ipsarum gradibus.

CAPVT II.

VITIPLEX est apud Theologos partitio virtutis, à nostro instituto prorsus aliena, ideòque à nobis omitenda; & duplex tantum, quæ ad hoc opus attinet, explicanda. Est ergo prima partitio virtutis, qua diuiditur in Theologicam & Moralem. Virtus Theologica est, quæ (vt scholæ more loquamur) Deum habet pro immediatò obiecto. Vel est illa, quæ primò & per se respicit Deum, & si alia respicit, est tantum in ordine ad Deum, & quatenus induunt aliquam (vt ita dicam) rationem Dei. Talis, exempli gratia, est Fides, quæ credit Deum ipsum primò atque immediatè, & credit Deo dicenti: & si alia credit, est quia reuelata à Deo, & in ordine ad cognoscendum Deum, & seruendum Deo. Virtus Moralis est, cuius obiectum est aliquid creatum, ad honestam vitam traducendam pertinens. Vt iustitia versatur circa ius, quod vnicuique tribuendum est; religio circa cultum Dei, & sic de reliquis.

Virtutes Theologicæ sunt tres, Fides, Spes, Charitas. Fides respicit Deum, vt veracem: spes respicit Deum, vt beatitudinem à nobis obtinendam: charitas respicit Deum, tanquam summum bonum propter se diligibile. De his inquit Apostolus: Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria hæc: maior autem horum est charitas.] Et Augustinus: Tria hæc sunt, quibus & scientia omnis & prophetia militat, fides, spes, charitas.] Et Bernardus: Sed sciendum est, quòd quadam summa virtutes sunt, spes, fides, charitas. Nam à quibus habentur, vtique veraciter habentur. Et tandem Gregorius tribus filiabus Iob putat has virtutes fuisse signatas. Sic enim ait: Septem filij nobis nascuntur, cum per conceptionem bonæ cogitationis, Sancti Spiritus septem in nobis virtutes oriuntur. Hanc namque internam prolem Propheta dinumerat, cum spiritus mentem fecundat, dicens: Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientia, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis; spiritus scientia, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.] Cum ergo per aduentum Spiritus sancti, sapientia, intellectus, consilium, fortitudo, scientia, pietas, ac timor Domini in animo vnicuique nostrum gignitur: quasi mansura posteritas in mente propagatur, quæ supernæ nostræ nobilitatis genus eo ad vitam longius seruat, quo amor æternitatis sociat. Sed habent in nobis septem filij, tres procul dubio sorores suas, quia quidquid vile hi virtutum sentas faciunt, spei, fidei, charitati que coniungunt.] Sic ille.

Virtutes Morales præcipuæ sunt quatuor; Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Temperantia. Hæc vocantur cardinales, id est, principales: quoniam inter omnes virtutes, ad humanam vitæ honestatem pertinentes, præcipuum locum habent: suntque velut cardines, in quibus honestas omnis nostra reuoluitur. Has scriptura sacra scetus vocat diuinæ sapientia: Sobrietatem, inquit, & prudentiam docet, & iustitiam & virtutem, id est, fortitudinem, quibus vitius nihil est in vita hominibus. Et secundum Gregorium, in quatuor angulis domus sancti Iob, & in quatuor fluminibus Paradisi, figuratæ sunt. In quatuor, inquit, angulis domus ista consistit: quia nimirum solidum mentis nostræ ædificium, prudentia, tempe-

rantia,

1. Cor. 13. Aug. 1. de doctr. christ. ca. 37. Bern. de ordine vi. ca.

Greg. 1. mor. c. 18.

Ista 11. a. 3.

Septem. 7.

Greg. 2. mor. c. 27.

rantia, fortitudo, iustitia sustinet. In quatuor ergo angulis domus ista subsistit, quia in his quatuor virtutibus tota boni operis structura confuigit. Vnde & quatuor Paradisi flumina terram irrigant; quia dum his quatuor virtutibus cor infunditur, ab omni desideriorum carnalium aestu temperatur. Ad idem pertinet quod ait Ambrosius, has eadem virtutes quatuor capitibus siue initiis horum fluviorum designari. Ex hac, inquit, anima, quae culta est, non ex ea quae inculta, fons iste procedit, ut irriget Paradisum, hoc est quaedam diversarum fructu virtutum, quarum sunt quatuor initia, in quae sapientia ista diuiditur. Quae sunt quatuor initia virtutum, nisi vnum prudentia, aliud temperantia, tertium fortitudinis, quartum iustitiae: Quae etiam sapientes huius mundi ex nostris assumpta, in suorum scripta librorum transtulerunt. Hae ille. Qui & postea latissime & eloquentissime qualitates illorum quatuor fluminum ad virtutes applicat, & quae quoque significetur, apte designat. Lyranus etiam per illa quatuor deambulatoria inter columnas cedinas, quae fecit Salomon in domo saltus Libani, eadem quatuor virtutes per tropologiam signatas esse autumat: in his enim verus Salomon, Christus, deambulat, & apud iustas animas laetitiam caprat. Illuminatissimus tandem Ioannes Rubrochius quatuor altaris cornibus, & quatuor coloribus Tentorii, quod erat in Tabernaculo foederis, dicit quatuor has virtutes significari. De primo sic ait: Isthac cornua quatuor, haud absurdè quatuor designant virtutes cardinales, ut pote quod vnitati nostrae singularem quandam conferunt ornatum ac decorem, dum per eas, & foris virtutum actionibus incumbimus, eademque intorsum nos, ceu cardines, mouent, & robur ac firmitatem praestant insuperabilem, vbi per eas intro nos recipimus, ac possidemus cordis vnitatem. De secundo verò sic ait: In introitu verò atrij, id est, vitae virtutibus deditur, seu virtutum studiosae, tentorium hoc, vel cortina viginti cubitorum in longitudine, & quinque in altitudine, ex hyacintho fuit, & purpura, coccoq; bis tincto, & bysso retorta opere plumarij: vbi cum sint quatuor colorum genera, quatuor nobis referunt virtutes principales, in quibus moralis omnis consistit exercitatio. Per hyacinthum, cuius est color instar violae, seu caeli sereni, discretionis seu moderationis virtutem accipimus: quae vim exornat rationalem, edocetque distinctè in omnibus hominem, vti ea aut agenda sint aut omittenda. Per purpuram, quae est coloris rubri, concharum sanguine tincta, fortitudinis est expressa virtus in vi irascibili, ut pote quae proprium naturae extinguit ac superat sanguinem, dum sese exercet homo, non pro naturae appetitione, ut affectu, vel propensione, sed rationis, seu discretionis, ac moderationis suauis, consilioque: in qua oblectatione mores eius proprio illius sanguine tinguntur, & exornantur. Coccus autem bis tinctus, qui itidem est coloris rubicundi, ex vermicolorum sanguine confecti, condolentia, seu compassionis, ac commiserationis virtutem significat, quam geminam seu duplicem esse oportet, eo quod vim implere habeat concupiscibilem, quo vnusquilibet ex vera condolentia & sui ipsius misereat & cuiuslibet ceterorum, sitque, ac praeter tñ aliis quidquid potest, & ratio dicitur, tum etiam sibi ipsi in eodè amoris gradu. Sic planè aequum esset, nostra nos ex commiseratione seu compassionis dispertire, seu disseccare, atque contere, seu lacerare corda, ac proprio inficere & tingere cruore, id est, vique adeo & nobis ipsis & proximis virtutes & vitam cupere, atque ardentè optare, ac desiderare rectè institutam, ac bene compositam, ac ordinatam, ut vbi

A diuersum seu cōtrarium perciperemus, ipse ad eò sanguis noster non alteraretur modò, sed etià immutaretur. Deniq; byssus retorta, quae est instar niuis, candidi nitidq; coloris, synceram ac minimè fictam designat innocetiam, id est, internam cordis puritatem, & externam sensuum, cunctarumque actionum, vel operum munditiam atq; candorem. Haecenus ille.

Secunda partitio virtutis est, quae eam distribuimus in virtutem infusam & virtutem acquisitam. Virtus infusa est, quae cum sit supra naturam nostram, per actus nostros non efficitur, sed ex Dei dono & per eius infusionem habetur. Virtus verò acquisita est, quae cum respiciat finem consentaneum humanae rationi, & nihil amplius, studiosis actibus à nobis elicitis generatur. Hanc solùm cognouerunt Philosophi, illam verò, quae propria est fidelium, Theologi à Deo docti & illuminati tradiderunt.

Virtutes infusae praecipuae sunt tres illae, quas Theologicas diximus, qui nos Deo, non solùm ut auctori naturae, sed ut rerum supernaturalium auctori coniungunt. Sunt etiam omnes virtutes morales, quas Deus, vltra habitus virtutum moralium acquisitos, nobis donat, ut pedisse quas charitatis, quibus anima decenter ornatur, & ad omnia munia spiritualis vitae habilis redditur. Vnde in iustis qui se in virtutibus exercuerunt, duplex est virtus iustitiae, altera infusa, altera acquisita; & quod de iustitia dicimus, de aliis omnibus virtutibus moralibus dictum intelligamus. Has autem virtutes morales infusas, praeter acquisitas, esse admittendas, Theologi ex scripturis & patribus verisimiliter colligunt. Paulus enim Galatis scribens, de Deo ait: Qui tribuit vobis spiritum, & operatur virtutes in vobis: quod licet de virtutibus miraculorum dictum sit, non incongruè de moralibus virtutibus intelligitur. Et ad Colossenses: Non cessamus orare pro vobis, ut ambuletis dignè, Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei in omni virtute. Et in libro Sapientiae: Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Haec & alia similia, non ineptè ad virtutes infusas accommodata sunt. Ad idem adducitur Ambrosius, qui ait: Tibi ergo attende, & te ipsum scito, hoc est, non quales laceratos habeas, non quantam corporis fortitudinem, non quantas passiones, quantam potentiam, sed qualem animam ac mentem, vnde omnia consilia proficiuntur, ad quam operum tuorum fructus referuntur. Illa est enim plena sapientiae, plena pietatis atque iustitiae, quoniam omnis virtus à Deo est. Cui dicit Deus: Ecce ego Ierusalem pinxi muros tuos, illa anima à Deo pingitur, quae habet in se virtutum gratiam renitentem, splendoremque pietatis. Illa anima bene picta est, in qua elucet diuinæ operationis effigies. Illa anima bene picta est, in qua est splendor gloriae, & paterna imago substantiae. Hieronymus quoque dum praefatur ad lamentationes Ieremiae, ait: Haec lamentatio, quam nos dessemus, tanto illa durior & amarior esse probatur, quanto verius cuncta haec & euidentius in fideli anima, quam intra illius templi parietes erat. Hoc sanctius multo fuit, quod in ea erat templum. Non enim auri & argenti metallo, sed virtutibus animi radiabat. Habebat enim arcam intra se & duo Cherubim, id est, fidè Patris, & Filij, & Spiritus sancti sitam. Sed nunc nihil eorū apparet. Ablata sunt haec cuncta, nudata est domus Dei omnibus ornamentis suis, cunctisque quae diuinitus consequuta fuerat, spoliata muneribus. Et Gregorius inquit de Spiritu sancto: In sanctorū cordibus iuxta quasdam virtutes semper permanet, iuxta quasdam verò recessurus venit, & venturus recedit. His testimoniis

Ambr. li. de parad. 6.3.

3. Reg. 7. 2.

Rubro. com. in taber. foederis c. 7.

Isid. c. 5.

Galat. 3. 5.

Coloss. 1. 9. 10. 11.

Sapient. 7. 11.

Ambr. 6. exam. ca. 7.

Hier. praefat. in Ieremias.

Gregor. Hom. 1. in Ezechiel.

ac præcipuè vnanimi scholasticorum Theologorum consensu & ratione, quam statim dicemus, stabilitur virtutum moralium infusarum auctoritas.

Virtutes acquisitæ sunt quatuor iam dictæ, quas cardinales vocauimus, & aliæ quas infra vt eis annexas referemus, quatenus actionibus nostris acquiruntur. Distinctionem autem virtutum infusarum & acquisitarum, vt iustitiæ infusæ, & acquisitæ, & simul rationem, virtutes infusas statuentem, accipe, quæ ex Thoma Aquinate manifestè colligitur. Nam fidelis homo cuius est duarum ciuitatum, & ad duas respublicas pertinet, nimirum ad humanam ciuitatem, quatenus est homo rationis capax, quirecta ratione regitur, & ad ciuitatem cælestem, quatenus est pars Ecclesiæ, cuius sanctorum, & domesticus Dei, qui diuinis legibus gubernatur. Ob duos ergo fines præcipuos potest quamlibet actionem virtutis præstare: aut propter finem reipublicæ humanæ, qui non est alius quam conformitas ad rationis regulam, & virtutis honestas: aut propter finem reipublicæ spiritualis, ordinatæ ad supernaturalem felicitatem, qui est conformitas ad leges supernaturales, & diuinas, & honestas, quæ elucet in facienda voluntate Dei. Actiones autem, quæ diuersos fines respiciunt, diuersæ sunt secundum naturam suam, & finibus suis proportionatæ, & conuenientes sibi habitus deposcentes, ex quibus oriuntur. Vnde cum abstinere à cibis, quod est temperantiæ: aut pericula tolerare, quod est fortitudinis: aut ius vnicuique tribuere, quod est iustitiæ: aut medium in omnibus quærere, quod est prudentiæ: fieri possit, vt conueniens vitæ rationali, vel vt conueniens vitæ spirituali: vt ordinatum ad honestatem virtutis, vel vt ad felicitatem æternam assequendam: inferatur, duas esse actiones abstinentiæ, aut cuiuscumque moralis virtutis, similes quidem substantia, sed dissimiles fine, duobusque principia deponere, quorum alterum operatur propter humanam honestatem, & constituit virtutem acquisitam, quam actus nostræ naturæ congruentes generabunt: alterum verò operatur propter honestatem supra naturam, & constituit virtutem infusam, quam non industria nostra gignit, sed Deus in nobis sine nobis infundit. Hæc satis sunt ad declarandum in generali naturam virtutum infusarum & acquisitarum, quæ eandem habent actiones, si substantiam actuum consideremus, distinctos tamen fines, quorum causa magnum inter se discrimen admittunt. Nec ista cognoscere, spirituali viro est inuile, immò maximè necessarium, tum vt naturas virtutum intelligat, tum vt in operibus studiosis præstantissimum finem quærat, & sic amplius in omni perfectione proficiat. Alias autem subtilitates, ad generationem virtutum pertinentes, meritò reticemus, quia ad honestam & spiritualementem vitam traducendam, & ad ipsas virtutes comparandas, minimè necessarias reputamus.

Iam ad gradus virtutis explicandos veniendum est; Et quidem virtus generaliter sumpta, quatuor gradibus comprehenditur. Primus est, quo operibus studiosis insistimus propter virtutis pulchritudinem & honestatem. Et hoc gradu continentur omnes virtutes morales acquisitæ, quibus antiqui Philosophi studuerunt. Secundus est, quo operamur bonum propter Deum, finem nostrum supernaturaliter cognitum. Atque in isto gradu sunt omnes virtutes morales infusæ, quæ in præstantiorem finem ten-

dunt, & sunt propriæ fidelium & iustorum, quibus lux supernaturalis affulgit. Tertius est, quo operamur bonum, non solum propter Deum, sed etiam circa Deum, quem actibus virtutis attingimus. Ad hunc autem gradum pertinet virtutes Theologicæ, quibus Deum & supernaturalia credimus: Deum æternamque speramus: Deum, & nos, ac proximos, propter Deum ipsum, diligimus. Quartus est, quo officia virtutis obimus, non tantum propter Deum, sed modo quodam diuino, quæ iusti & maximè perfecti non nunquam experiuntur. Et ad hunc gradum spectant omnes virtutes infusæ, tam Theologicæ quam morales, vt septem spiritus sancti donis adiutæ, de quibus donis alio loco, nempe dum de contemplatione, Deo votis nostris annuente, agemus, vberius disputabimus.

Hi sunt gradus, quibus omnis virtus comprehenditur. At in quacumque virtute speciali gradus assignare difficillimum est: quod agnouit & testatus est Gregorius, sic scribens: Hos autem virtutum gradus, non magni laboris est, prendere, cum ab vna ad alteram transitur. Sed subtilissima disputatione res indiget, cum mens pensare nititur in vna eademque virtute, quibus profectus sui gradibus eleuetur. Vt enim prima elementa virtutum, fidem scilicet & sapientiam, loquar, obtineri singula perfectè nequeunt, nisi ad hæc distinctis ordinatisque modis, quasi quibusdam gradibus, ascendamus. Ipsa enim fides, quæ ad bona alia capeffenda nos imbuat, plerumque in exordiis suis, & nutat, & solida est, & iam certissimè habetur; & tamen de eius fiducia adhuc sub dubitatione trepidatur. Pars namque eius prius accipitur, vt in nobis postmodum perfectè compleatur. Si enim certo gradu in credentis mente non proficeret, requisitus in Evangelio pater sanandi pueri, non dixisset: Credo Domine, adiuua incredulitatem meam. Adhuc ergo ascendebat ad fidem, quam iam perceperat, qui vno eodemque tempore clamabat, se & iam credere, & adhuc ex incredulitate dubitare. Hinc est etiam quod Redemptor nostro à discipulis dicitur: Auge nobis fidem:] vt quæ iam accepta per initium fuerat, quasi per augmenta graduum ad perfectionem veniret. Ipsa quoque sapientia, quæ esse bonorum operum solet magistra, anhelanti menti per incrementa tribuitur: vt ad eam procul dubio magni moderaminis gradibus ascendatur.

At licet hoc ita sit, quod non est facile in vna quaque virtute gradus inuenire: Sed tentabimus, aliorum vestigiis inherentes, tribus modis gradus cuiusque virtutis assignare. Primus modus consideratur ex incremento perfectionis, quod bonus actus potest suscipere, & sic tres sunt gradus in qualibet virtute. Primus est, cum actiones virtutis, verbi gratia, mansuetudinis, tempore tranquillitatis vt cumque præstamus. Secundus est, vt cum tentationibus & molestiis impediti, eas toleramus, & fortiter resistentes in cepta virtute persistimus. Tertius est, cum tentationis & laboris tempore, non solum perseueranter, sed etiam delectabiliter, virtutis actiones exercemus.

Secundus modus consideratur ex variis statibus vitæ spiritualis & gradibus spiritualium virorum. Secundum quam considerationem tres sunt etiam gradus cuiusque virtutis. Primus est, initium virtutis, quod reperitur in incipientibus. Et in hoc gradu virtus cum difficultate operatur, aliquando saltem in leuibus à contrariis prosterntur, & magis actibus exterioribus, quam interioribus pascitur. Secundus est profectus virtutis, & residet in proficientibus. In quo gradu virtus facilius procedit, vehemen-

tius,

D.Tho.
1.2. q. 63.
art. 4.

Greg. 12.
mor. ca.
14.

Mar. 9.
23.

Luc. 17. 5.

tius & frequentius resistit; & ex exterioribus ad interiora confurgit. Tertius est, perfectio virtutis: qui pertinet ad perfectos. Atque in isto gradu; virtus sine vlla difficultate, saltem intrinseca, a vitiis, aut passionibus inordinatis procedente operatur; nunquam (si statum perfectionis inspicimus) aut leuissimè vincitur, & cum summa tranquillitate & voluntate acibus studiosis distinetur.

Tertius modus, ad eisdem status vel ad partes vitæ spiritualis, potest referri. Et sic quatuor sunt gradus cuiuslibet virtutis, secundum quos virtutes dicuntur politicae, purgatoriae, purgati animi, & exemplares. Quorum tres primi, in virtutibus hominum possunt inueniri; quartus verò ad Deum pertinet, omnium virtutum auctorem. Oportet enim, vt inquit Augustinus; quòd anima aliquid sequatur, ad hoc vt ei possit virtus innasci: & hoc Deus est, quem si sequimur, bene viuimus. Vnde prouenit, vt in Deo sint exemplaria humanarum virtutum, & hæc exemplaria, virtutes exemplares sunt appellata. Hanc virtutum, seu graduum cuiuscumque virtutis partitionem; Plotinus Philosophus Platoniceus ex doctrina Platonis latissimè differuit, & Macrobius elegantissimè in compendium rededit: & Diuus Thomas Aquinas subtilissimè & verissimè declarauit. Sed in eundem erit, hos virtutis gradus verbis Macrobij explicatos audire. Ille sic ait: Quatuor sunt quaternariam genera virtutum. Ex his prima politica vocantur, secunda purgatoriae; tertia animi iam purgati, quarta exemplares. Et sunt politicae, hominis, quia sociale animal est. His boni viri reipublicæ consulunt, vt bes tuerentur: his parentes venerantur; liberos amant, proximos diligunt: his ciuium salutem gubernant: his socios circumspicere prouidentia protegent, iusta liberalitate deuincunt: hisque sui memores alios fecere merendo. Et est politica prudentia, ad rationis normam, quæ cogitat, quæque agit, vniuersa dirigere, ac nihil præter rectum velle vel facere, humanique acibus, tanquam diuini arbitris, prouidere. Prudentia insunt ratio, intellectus, circumspectio, prouidentia, docilitas, cautio. Fortitudinis est, animum supra periculi metum agere, nihilque, nisi turpia, timere: tolerare fortiter vel aduersa vel prospera. Fortitudo præstat magnanimitatem, fiduciam, securitatem, magnificentiam, constantiam, tolerantiam, firmitatem. Temperantia, nihil appetere potentendum, in nullo legem moderationis excedere, sub iugum rationis cupiditatem domare. Temperantiam sequuntur, modestia, verecundia, abstinentia, castitas, honestas, moderatio, parcitas, sobrietas, pudicitia. Iustitia, seruate vnicuique quod suum est. De iustitia veniunt; innocentia, amicitia, concordia, pietas, religio, affectus, humanitas. His virtutibus, vir bonus primum sui, atque inde reipublicæ, rector efficitur, iuste ac prouidè gubernans humana, diuina non deserens. Secunda, quas purgatorias vocant, hominis sunt, qui diuini capax est, solumque animum eius expediunt, qui decreuit se à corporis eotragione purgare; & quadam humanorum fuga solis se inferere diuinis. Hæc sunt otiosorum (id est contemplatiuorum) qui à rerum publicarum acibus se sequestrant. Quod, quando non instat necessitas, vitiosum non est.

Otium enim sanctum querit charitas veritatis, inquit Augustinus; negotium iustum suscipit necessitas charitatis. Harum quid singula velint, superius expressimus; cum de virtutibus philosophantium diceremus, quas solas quidam existimauerunt esse virtutes. Tertia sunt purgati iam defæcati que animi, & ab omni mundi huius aspergi-

A ne presè purèque deterfi. Illic prudentia est, diuina non quasi in electione præferre, sed sola nosse: & hæc, tanquam nihil sit aliud, intuiti. Temperantia, terrenas cupiditates non reprimere, sed penitus obliuisci; (quoad inordinatos scilicet motus.) Fortitudinis, passiones ignorare; non vincere; vt nesciat irasci, cupiat nihil. Iustitiæ, ita cum superna & diuina mente sociari, vt setuet perpetuum cum ea sædus, imitando. Quarta, exemplares sunt, quæ in ipsa diuina mente consistunt, quam diximus, & vocari: à quarum exemplo reliquæ omnes per ordinem desluunt. Nam si rerum aliarum, multo magis virtutum ideas esse in mente, credendum est. Illic prudentia est, mens ipsa diuina: Temperantia, quòd in se perpetua intentione conuersa est: Fortitudo; quòd semper idem est, nec aliquando mutatur: Iustitia, quòd perenni lege à sempiterna operis sui continuatione non flectitur. Hæc sunt quaternariam quatuor genera virtutum, quæ præter cætera, maximam in passionibus habent differentiam sui. Passiones autem (vt scimus) vocantur, quòd homines metuant, cupiuntque, dolent, gaudentque. Has primæ molliunt, secundæ, quoad vitiositatem, auferunt, tertiæ obliuiscuntur; in quartis nefas est nominari. Hæc omnia Macrobius, præter pauca quædam verba, quæ ad eius expositionem ipsius dictis inserta, & vitulis conclusa, à nobis adiecta sunt. Quæ consultò retulimus, vt quid Philosophia de virtutum perfectione assequuta fuerit, & legamus, & admiremur. Nec in sola admiratione istudendum est, sed ex tota mente letandum, quòd, quam illi Philosophi perfectionem mente conceperunt, nunquam tamen habuerunt, in nostris, non dico philosophis aut sapientibus, sed in rudibus & idiotis, qui perfectionem sentiunt, habemus. Sonet Christus in dictis huius sapientis, adde illis gloriam Dei, ex virtute quæsitam, & nihil aliud de sublimitate virtutis, quam quòd ipse dixit ex ore Augustini, aut Bernardi, aut Cassiani, poteris sperare. Quare adducor ad credendum cum

B Ambrosio, quòd sicut sapientes huius mundi notionem quatuor cardinalium virtutum ex nostris acceperunt, ita & gradus earum, & has virtutes purgati animi, nò ex aliis quam ex fidelium scriptis vsurparunt. Habemus ergo iam septem virtutes, tres Theologicas, fidem, spem, charitatem; & quatuor morales, Prudentiam, Iustitiam, Fortitudinem, Temperantiam. His annectuntur aliqua dona Dei & omnes aliæ virtutes, quæ vocantur partes aut comites earum, quia aliqua ratione ipsarum vim & naturam participant. Quare Gregorius postquam dixit per quatuor angulos domus sancti Iob, quatuor cardinales virtutes fuisse signatas, subdit: Intra hos quatuor domus angulos, filij conuiuantur, quia intra arcana mentis; quæ principaliter his quatuor virtutibus ad summam rectitudinem eriguntur, virtutes cætera; quasi quadam cordis soboles se inuicem pascunt. Nunc igitur omnium virtutum naturas explicemus; & ad hæc septem virtutum capita iue principia referamus. In qua tractatione ita procedendum erit, vt ad hoc primum instrumentum assequenda virtutis; quòd in eius cognitione positum est, scribendum, non nos laudatores virtutum, quòd prolixum esset, sed tantum expositores exhibeamus. In vnaquaque autem virtute, quatuor non longe à more scholastico, proponenda sunt. Primò, quid ipsa virtus sit. Secundò, quæ incitamenta ad eam querendam nos moueant. Tertid, quas illa virtus actiones

C D

Aug. lib. de morib. Eccl. c. 6. To. 1.
Ploti. Enneade 1. lib. 2. ar. c. 3.
Macrobi. li. in somnium Scipion. c. 8. D. Tho. 12. q. 61. art. 5.

Ambrosi. de parad. c. 3.

Greg. 2. mor. ca. 27.

Aug. 19. de ciuit. c. 19.

habeat. Quod, quo modo erit postulanda. Definitio virtutis erit utilis ad cognitionem: incitamentum triplex ad meditationem: actio multiplex ad exercitacionem, & postulatio ad orationem. Sic in hoc primo instrumento habebimus, non tantum quo virtutem cognoscamus, sed quo ad illam incitemur, & quo à virtutum datore deuote & humiliter postulemus. Aliquando etiam, si Deus dederit, quam copiosa leges hic ad mentalem orationem lateat, demonstrabimus. Illud tantum hic animaduertendum est, nos in dispositione virtutum tantillum à Theologorum doctrina recessisse. Nam illi fidei, vt dona quædam, & effectus illius, timorem seruile & purificationem cordis annectunt, nos meditationem, contemplationem, contemptum sæculi, & cordis purificationem atteximus, quoniam nisi res fidei ruminentur, & considerentur, nec ad timorem ex nostra culpa incitant, nec ad contemptum terrenorum ac cordis purificationem inuitant. Illi fiduciam sub fortitudine ponunt, nos spei eam adiunximus; quoniam ex eo quod à Deo summum bonum, scilicet vitam æternam, speramus, oriri videtur, vt in aliis minoribus rebus confidentes simus. Illi vindicationem, partem iustitiæ faciunt; nos prætermisimus; quia non solum quod bonum est, sed quod perfectum, oculis legitimum offerre contendimus, & licet aliquando bonum sit, de iniuria accepta, non ex effectu iustitiæ, sed ad proprium malum propulandum vindictam petere, melius tamen est, præcipue in spiritualibus viris sustinere, ignoscere omnino, & dissimulare. Præterea aliquam vnam virtutem in varias partes distinximus, & plures, secundum veram Theologiam naturæ distinctas, vt iustitiam distributiuam, commutatiuam, & legalem, in vnam contraximus. Id nullo modo studio contradicendi factum est, qui nec in minimis volumus à præstantissimis Theologis dissentire; sed quia hic non tam speculationem, quam opus querimus, & ad doctrinam sanctæ viuendi tradendam, quædam fuerunt pressius, quædam latius, quædam tantisper immutato ordine declaranda.

De Virtute Fidei.

CAPVT III.

FIDES, prima est Virtutum Theologicarum, non dignitate, sed infusione, quia intellectum afficit, cuius actus voluntatis actionem præcedit: & quia fundamentum est reliquarum virtutum ianuæque spiritualium bonorum, nam prius Deo credimus, quam ipsum amemus, & per legis obseruantiam eius iussis obsequamur. Huic merito quatuor dona seu effectus adiungimus, nempe meditationem, contemplationem, contemptum sæculi, & cordis puritatem: Nam qui credit, intelligentiam cupit creditorum, & hoc desiderium intelligentiæ ad inquisitionem mouet, in qua est meditatio. Inquisitiua veritatem inuenit, in eaque cum exultatione quiescit, & hæc est contemplatio. Veritas inuenta docet quam vilis sit mundus, & eius despicientiam generat, in qua est contemptus sæculi. Despicientia autem sæculi ad inhesionem vocat, qua inhaeremus Deo, & in hac consistit puritas cordis. De his ergo agendum est.

De Fide. §. I.

Fides, est virtus intellectus Theologica, qua assentimur mysteriis reuelatis propter autoritatem

reuelantis Dei. Quam definiuit Paulus dicens: Est sperandarum rerum substantia, argumentum non apparentium. Ac si diceret: Fides est fundamentum & quasi basis eorum, quæ à Deo speramus, & certitudo ac conuictio intellectus, qua certissime his, quæ visa non sunt, adhaeremus.

Incitamenta ad fidem sunt. I. Ecclesia Catholica, sponsa Dei, in Christo, tanquam in fundamento, fundata, columna veritatis, quæ nec fallere potest, quia fidelis est, nec falli, quia à Deo docta & gubernata est. Hæc, cui Christus semper assisit: Nam & ego, inquit, vobiscum sum, vsque ad consummationem sæculi. Hæc à qua Spiritus sanctus nec ad momentum vnquam discedit; qui postquam venit, docuit eam omnem veritatem. Hæc, summa scientia illuminata, sacris libris locupletata, traditionibus Apostolicis, consiliis, & decretis Summorum Pontificum ditata, tanti ponderis est apud quemq; sapientem, vt infallibiliter teneat, à Deo dicta esse, qua ipsa, tanquam Dei dicta, proponit, à quibus omnem falsitatem abesse, certissime intelligit.

II. Multitudo earum ratiocinationum, quæ res fidei euidenter credibiles faciunt. Cuiusmodi sunt: Prædictiones Prophetarum; testimonium Martyrum; multitudo miraculorum; attestatio aduersariorum aut infidelium; puritas legis Euangelicæ; mirabilis eius cum ratione concordia; omnium mysteriorum huius legis summa consensus; mundi conuersio; ratio fidei propagandæ per Apostolos ignobiles, idiotas, inermes; vis fidei in efficiendis, & mutandis animis; sanctitas & sapientia eorum, qui fidem tradiderunt: vita illibata eorum, qui eam recipientes, se eius præscriptis accommodarunt; stabilitas Ecclesiæ inter persecutiones; clades eorum, qui eam oppugnarunt, & antiquitas sacrorum librorum. His admirata mens hominis dicit: Quoniam testimonia tua Domine credibilia facta sunt nimis: quibus licet non visis assentiri, summa sapientia est, & reluctari, damnable imprudentia.

III. Necessitas fidei, sine qua, vt inquit Paulus, impossibile est placere Deo. Et eius dignitas, quam habet à Christo, Filio Dei, tanto ante tempore prænuntiatio, & tam miris sapientiæ, sanctitatis, & potestatis donis insignito, qui res fidei docuit à rebus sublimissimis, quas tradidit mutatione animorum, quam efficit.

Actiones fidei sunt. I. Summittere mentem hominis cum magna simplicitate & humilitate, Deo per Ecclesiam, per scripturam, per traditiones, per concilia, & per Pontificum decreta, loquenti.

II. Assentiri articulis fidei tum ad diuinitatem, tum ad humanitatem pertinentibus, & cæteris reuelatis à Deo, propter autoritatem ipsius Dei.

III. Considerare Deum, in sacramentis & in cæremoniis Ecclesiæ, animas sanctificantem, & dona spiritualia inuisibiliter operantem.

IV. Confiteri res à Deo reuelatas, instante omnium miseriarum atque etiam mortis periculo, in conspectu regum, fidem oppugnantium, & non confundi.

V. Aperire res fidei per exhibitionem doctrinæ, vt alij rudiores eas teneant.

VI. Fugere hæreticos, vt pestes animarum, vt hostes æternæ salutis, vt filios diaboli.

VII. Auctari omnem doctrinam minus synceram, minus puram, minus sanctorum, & Ecclesiæ sensui conformem.

Postulatio Fidei. Domine Iesu Christe, fidei author & consummator, qui nos ad gremium sanctæ